

Riigikogu liikmed
Riigikogu Keskkonnaministri
Vabariigi Valitsus

Meie: 19.05.2014 nr 1-4/2045

EKO seisukohad Riigi jäätmekava 2014-2020 eelnõule

Vabariigi Valitsus kinnitas 17.04.2014 korraldusega Riigi jäätmekava 2014-2020 eelnõu ja suunas selle Riigikogusse arutamiseks. Jäätmekava eelnõu oli avalikul väljapanekul 12.07-10.08.2013. Samaaegselt riigi jäätmekava koostamisega viidi läbi selle keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH), mis oli koos jäätmekava eelnõuga avalikul väljapanekul, mõlema dokumendi avalik arutelu toimus 15. augustil 2013.

Keskkonnaministri 01.11.2012 käskkirjaga nr 1037 moodustati juhtgrupp Riigi jäätmekava 2014-2020 eelnõu koostamiseks. Muuhulgas on juhtgrupi ülesandeks esitada koostajale parandusettepanekuid jäätmekava eelnõule selle erinevate etappide koostamise käigus (p 2.1). Juhtgrupi tegevus loetakse lõppenuks Vabariigi Valitsuse korralduse „Riigi jäätmekava 2014-2020“ vastuvõtmisel.

Paraku tuleb nentida, et juhtgrupi /või selle kõigi liikmete/ sisuline kaasamine lõppes avaliku aruteluga. Esimene kiri avaliku arutelu järgselt (ühtlasi viimane kiri üldse seoses riigi jäätmekava menetlemisega) saadi Keskkonnaministeeriumi jäätmeosakonnalt kui juhtgruppi teenindavalt struktuuriüksuselt 30.12.2013, milles märgiti „*Jäätmekava erineb paljuski sellest versioonist, mis suvel avalikustamisel oli. Osad lisad ei ole enam kava juures vaid Keskkonnaministeeriumi kodulehel*“. Kuigi jäätmekavas oli tehtud muudatusi, ei olnud need EKO juhtrühma liikme hinnangul sellised, mis oleks tinginud vajaduse pöörduda. Sel ajal olid Keskkonnaministeeriumi kodulehel olemas ka jäätmekava kõik lisad, mis nn põhitekstist välja jäid (sh avalikustamise aegne Lisa 3 Jäätmehoolduse organisatsioonilised aspektid ja kohustused /VV kinnitatud versioonis rudimentaarselt ptk 2.4), Lisa 4 Riigi jäätmekavas 2008–2013 püstitatud eesmärkide täitmise ülevaade / VV kinnitatud versioonis kajastatud osaliselt ptk 2.1/, Lisa 5 Olemasoleva jäätmekäitluse kirjeldus VV kinnitatud versioonis kajastatud osaliselt ptk 2.2, Lisa 6 Olmejäätmete käitlusalternatiivide keskkonnamõju olelusringipõhine uuring, Lisa 7 Prügilate, kaevandusjäätmeohoidlate, jäätmehoolduskeskuste ja jäätmejaamade ülevaade /VV kinnitatud versioonis kajastatud osaliselt ptk 2.3) ja võis eeldada, et need võetakse ka jäätmekava koosseisus vastu.

17.04.2014 Riigikogule saadetud (ja seega avalikult kättesaadav) dokument erineb ka 30.12.2013 versioonist. Peamiste muudatuste võrdlev ülevaade on esitatud käesoleva dokumendi Lisas 1. Kõige olulisemaks muudatuseks tuleb pidada korraldatud olmejäätmete veo reformi kavandamist. Kuna Keskkonnaministeeriumi kodulehel ei ole enam ka kättesaadav lisa „Jäätmehoolduse organisatsioonilised aspektid ja kohustused“, kus oli kirjeldatud põhjalikult omavalitsuste rolli, koostööd jms, võib järeldada, et senises korraldatud veo süsteemis kavandatakse olulisi muudatusi. See aga ei ole kooskõlas juhtrühmas arutatuga – juhtrühm toetas kohalike omavalitsusüksuste rolli tugevdamist ja see kajastus ka jäätmekava eelnõus, sh KSH aruandes (vt käesoleva kirja Lisa 2).

Keskkonnaministeeriumi kodulehel <http://www.envir.ee/1189794> olid seisuga 12.05.2014 järgmised täiendavad materjalid jäätmekava juurde:

- Eelmise perioodi eesmärkide täitmine (sisu: Lisa 4. Riigi jäätmekavas 2008–2013 püstitatud eesmärkide täitmise ülevaade).
- Hetkeolukorra kirjeldus (sisu: Lisa 5. Olemasoleva jäätmekäitluse kirjeldus).
- Prügilad ja jäätmehoiud. Ülevaade (sisu: Lisa 7. Prügilate ja kaevandamisjäätmete hoidlate ülevaade).
- Olelusringi analüüs (sisu: Olmejäätmete käitlusalternatiivide keskkonnamõju olelusringipõhine uuring; töö teostaja: Säästva Eesti Instituut, 2012)

Samas puudub ka nendel lisadel seos Vabariigi Valitsuses vastuvõetava / Riigikogule aruteluks suunatud jäätmekavaga.

Sisuliste lisade puudumine tingib olukorra, kus riigi jäätmekava 2014-2020 ei vasta enam Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiivi 2008/98/EÜ Artiklil 28 nõuetele liikmesriigi jäätmekava kohta (vt käesoleva kirja Lisa 3): puudub olemasoleva jäätmekäitlusolukorra analüüs, detailsed meetmed parandamiseks kõikide probleemsete jäätmete (nt biolagunevad jäätmed) keskkonnahoidlikku ettevalmistamist korduskasutamiseks, ringlussevõtuks, taaskasutamiseks ja kõrvaldamiseks, ning hinnang, kuidas kavaga toetatakse direktiivi eesmärkide ja sätete rakendamist.

Hetkel puudub ka siseriiklik õigusakt, mis võtab täies mahus üle Direktiivi 2008/98/EÜ sätteid riigi jäätmekava ja jäätmetekke vältimise programmi kohta. Jäätmeseaduse § 40 ja § 40¹ muudeti riigieelarve seaduse vastuvõtmisega kehtetuks ([RT I, 13.03.2014, 2](#) - jõust. 23.03.2014), selle asemel muudeti jäätmeseaduse § 39 lg 1-3 sõnastust, millest võib järeldada, et keskseks dokumendiks riigi tasandil kujuneb kohaliku omavalitsusüksuse jäätmekava, § 39 lg 3 puudub viide jäätmetekke vältimise programmi kohta (vt käesoleva kirja Lisa 3 väljavõte jäätmeseadusest):

„(1) Jäätmehooldust arendatakse valdkonna arengukava ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava alusel.

(2) Valdkonna arengukavas ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavas käsitletakse jäätmehoolduse olukorda kohaliku omavalitsuse üksuses, jäätmehoolduse korraldamise ja tõhustamise eesmärgi ning eesmärkide saavutamise meetmeid.”

Seega puudub jäätmeseaduses tehtud muudatustega riiklikud suunised kohalike omavalitsuse üksuste jäätmekavade koostamiseks. Teisalt, kuigi jäätmeseaduse § 12 lg 2 sätestab siiani, et jäätmehoolduse arendamist oma haldusterritooriumil korraldavad omavalitsusorganid, viitab

riigi jäätmekava vastuvõetav eelnõu, et kohalike omavalitsuste rolli on ka jäätmeseaduses kavas muuta.

EKO teeb järgmised ettepanekud:

- Riigi jäätmekava 2014-2020 eelnõud mitte vastu võtta
- vaja on korraldada Riigi jäätmekava 2014-2020 eelnõu 17.04.2014 versioonis toodud ettepanekute sisuline mõjude hindamine ja ka hinnata väljapakutud jäätmekava versiooni vastavust Direktiivi 2008/98/EÜ nõuetele. Sisuliselt tuleb jätkata KSH protsessi, kuna hinnatud ja avalikustamisel olnud versioonid on oluliselt muutunud.
- juhtgrupp Riigi jäätmekava 2014-2020 eelnõu koostamiseks peab jätkama tegevust, vajadusel moodustada uus juhtgrupp jäätmeseaduse ja riigi jäätmekava 2014-2020 tervikliku toimimise tagamiseks.
- Viia jäätmeseadus vastavusse Direktiivi 2008/98/EÜ sätetega jäätmetekke vältimise programmi osas.

Lugupidamisega,

Kai Klein
EKO koordinaator

Lisa 1. Ülevaade jäätmekava eelnõu eri versioonidest

Lisa 2. Väljavõtted riigi jäätmekava keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandest

Lisa 3. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiivi 2008/98/EÜ nõuded liikmesriigi jäätmekava kohta

Eesti Keskkonnaühenduste Koda ühendab kümmet keskkonnaorganisatsiooni: Eestimaa Looduse Fond, Eesti Ornitoloogiaühing, Eesti Roheline Liikumine, Balti Keskkonnafoorum, Eesti Üliõpilaste Keskkonnakaitse Ühing "Sorex", Läänerannik, Nõmme Tee Selts, Säästva Eesti Instituut, Pärandkoosluste Kaitse Ühing, Tartu Üliõpilaste Looduskaitsering.

EKO eesistuja 2014. a on Balti Keskkonnafoorum.

Lisa 1. Ülevaade jäätmekava eelnõu eri versioonidest

/kollasega märgitud olulised kohad, mis on hilisemates versioonides oluliselt muudetud või välja jäetud/

Jäätmekava avalikustamisele suunatud versioon (juhtrühmale saadetud 3.07.2013)	Jäätmekava EIS kooskõlastusele (juhtrühma teavitatud 30.12.2013)	Jäätmekava VV otsuse järgi (juhtrühma ei teavitatud)
1. Ptk 1.4. Seos teiste strateegiliste dokumentidega ja arengukavadega		
<p>Lk. 5. Valitsusliidu programm seab eesmärgiks kindlustada puhta elukeskkonna igale Eesti elanikule: puhtad metsaalused, üldise jäätmetekke vähendamine ning jäätmete taaskasutamise suurendamine muu hulgas ka energiatootmiseks; jäätmete taaskasutussüsteemide arendamine nii, et need oleksid tarbijale võimalikult mugavad; kohalike omavalitsuste toetamine jäätmekogumispunktide rajamisel.</p>	<p>/sama, mis avalikustamisele suunatud versioon/</p>	<p>Lk 5. Valitsusliidu programm näeb ette, et motiveerimaks jäätmete sortimist võimaldada omavalitsusel suuremates raamides otsustada kohustusliku jäätmeveo sageduse üle. Samuti algatada jäätmeveo korralduse reform, mille tulemusel säiliks inimestel prügiveosüsteemiga liitumiskohustus, kuid lisanduks õigus valida parimat hinna ja kvaliteedi suhet pakkuv teenusepakkuja. Reformi läbiviimisel tuleb säilitada jõukohase hinnaga jäätmeveoteenuse kättesaadavus ka hajaasustuspiirkondades ning tagada kohalikele omavalitsustele jäätmehoolduse rahastus. Stimuleerimaks jäätmete sortimist ja keskkonnahoidlikumaid jäätmekäitlusviise ning tagamaks kohalikele omavalitsustele jäätmehoolduse korraldamiseks püsivam rahastus, töötatakse uue keskkonnatasude raamkava koostamise raames välja Euroopa Liidu jäätmehierarhiast sõltuva jäätmekäitluse keskkonnatasudega maksustamise mudel</p>
2. Jäätmehoolduse organisatsioonilised aspektid ja kohustused		
<p>Lisa 3. 2. Omavalitsuse tasand <i>/Lisa 3 terviktekst toodud käesoleva tabeli järgselt, siin esitatud kõige olulisem väljajäetud tekstiosa/.</i> Arenenud ühiskonnale omase jäätmetekke vältimisele ja taaskasutamisele suunatud jäätmekäitlussüsteemi rajamine eeldab omavalitsuste rolli tugevdamist jäätmehoolduse korraldamisel. Kindlasti tuleks siinjuures toetuda</p>	<p>Ptk 2.4, lk. 17 /terviktekst/ <u>Kohalik tasand</u> Jäätmehoolduse (eelkõige olmejäätmete käitlemise) olukord sõltub suures osas kohaliku omavalitsuse (KOV) tegevusest. Õigusaktidega on KOVile pandud mitmeid kohustusi. Kohaliku omavalitsuse täpsemad ülesanded jäätmehoolduse korraldamisel määrab kindlaks jäätmeseadus.</p>	<p>Ptk 2.4, lk. 20 /sama, mis EIS kooskõlastusele suunatud versioon/</p>

<p>tänastele positiivsetele näidetele ja kogemustele, kus hästi toimiv korraldatud jäätmevedu on aidanud saada paremat kontrolli jäätmekäitluse üle ning omavalituste koostöö on oluliselt aidanud piiratud ressursside juures seatud eesmärgi ja seadusest tulenevaid kohustusi täita.</p>	<p>Lisaks jäätmeseadusele reguleerib omavalitsuste kohustusi ka pakendiseadus, mille kohaselt on KOVi ülesanne korraldada oma haldusterritooriumil pakendijäätmete kogumist. Siin on KOVi ülesandeks eelkõige kogumissüsteemi toimimise koordineerimine (kokkulepped taaskasutusorganisatsioonidega, nõuete esitamine pakendijäätmete kogumissüsteemi kohta, teavitamine ja järelevalve).</p>	
<p>Lisa 3, 2.1. Jäätmehoolduse finantseerimine <i>/Lisa 3 terviktekst toodud käesoleva tabeli järgselt/</i></p>	<p><i>Jäätmehoolduse finantseerimine</i> KOVide jäätmehooldusega seotud tegevuse finantseerimise põhiallikaks on siiani olnud keskkonnatasude seaduse alusel kehtestatud saastetasu olmejäätmete ladestamise eest, mille laekumisest 75% on suunatud kohaliku omavalitsuse eelarvesse.</p> <p>Lisaks oma rahale on KOVidel võimalik taotleda toetust Keskkonnainvesteeringute Keskusest (edaspidi KIK). KIKi vahendusel on KOVide jäätmehoolduse projektidesse suunatud ka EL Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Regionaalarengufondi raha.</p>	
<p>Korraldatud jäätmevedu <i>/Lisa 3 tekst toodud käesoleva tabeli järgselt/</i></p>	<p>Ei ole lisatud</p>	<p>Ei ole lisatud</p>
<p>Jäätmehooldusalane koostöö <i>/Lisa 3 tekst toodud käesoleva tabeli järgselt/</i></p>	<p>Ei ole lisatud</p>	<p>Ei ole lisatud</p>
<p>STRATEEGILISED EESMÄRGID JA MEETMED 2014–2020</p>		
<p>3. ptk Jäätmehoolduse meetmeid 2014-2020 <i>/Strateegilised eesmärgid olid sõnastatud allpeatükkide pealkirjadena, peaesmärki ei sõnastatud/</i></p> <p>Lk 10: Jäätmehoolduse meetmed on grupeeritud jäätmehierarhiat silmas pidades jäätmetekke vältimise ja taaskasutuse edendamise ning jäätmetest tulenevate keskkonnariskide</p>	<p>3 ptk, lk 20: Riigi jäätmekava 2014–2020 peaesmärk on jäätmehoolduse kestva arengu tagamine vastavalt jäätmepoliitikas seatud sihtidele.</p> <p>Jäätmekava strateegilised eesmärgid on püstitatud jäätmekäitluse hierarhiat silmas pidades. Iga strateegilise eesmärgi elluviimiseks vajalik tegevus on koondatud kolmeks meetmeks ...</p>	<p>3 ptk, lk 23: Riigi jäätmekava 2014–2020 peaesmärk on jäätmekäitluse hierarhiat järgiv säästev jäätmehooldus.</p> <p><i>/edasi sisuliselt sama, mis eelnevad versioonid/</i></p>

<p>vähendamise meetmeteks. ...</p> <p>3.1 Jäätmetekke vältimise edendamine ... lk 11: /Olmejäätmete tekke vähendamisest/ Korduskasutuskeskuste ja muude jäätmetekke vältimise initsiatiivide (nt toidupank, kasutatud rõivaste, elektroonika pisiparandamine) võrgustiku loomine on alles algusjärgus.</p> <p>Jäätmetekke vältimisele suunatud initsiatiivide ja korduskasutussüsteemide edendamisel vajaks eraldi tähelepanu seadusandlusega seotud küsimused: maksusoodustuste piirmäärade tõstmise analüüsimine, maksusoodustuste laiendamine, definitsioonide selgus jms.</p> <p>Meetmetabelist 1 lk 11: Peamised tegevused: Täiendavate majandusmeetmete rakendamine jäätmetekke vältimise stimuleerimiseks. Tähtaeg 2017</p>	<p>3 ptk, I Strateegiline eesmärk: Vältida ja vähendada jäätmeteket, sh vähendada jäätmete ohtlikkust. ... Lk 21: Olmes tekkivate jäätmete vältimisele aitab kaasa ka see, kui võrd mugavaks on elanikele tehtud võimalus anda asjad ära n.ö teisele ringile (second hand). Korduskasutuskeskuste ja muude jäätmetekke vältimise algatuste (nt toidupankade, kasutatud rõivaste keskuste, elektroonika pisiparandamise jms) ühtlane jaotus üle Eesti annab hea võimaluse vähendada olmejäätmetes selliste jäätmete hulka, mis senini jõudsid ladestamiseks prügimäele.</p> <p>Meetmetabelist 1 lk 22: Täiendavate majandusmeetmete analüüs ja väljatöötamine jäätmetekke vältimise ning korduskasutuse stimuleerimiseks. /Tähtaegu meetmetabelis enam ei ole/</p>	<p>I Strateegiline eesmärk: Vältida ja vähendada jäätmeteket, sh vähendada jäätmete ohtlikkust ... Lk 24: /sama, mis EIS kooskõlastusele suunatud versioon/</p> <p>Meetmetabelist 1 lk 25: Täiendavate majandusmeetmete analüüs ja regulatiivsete majandusmeetmete väljatöötamine jäätmetekke vältimise ning korduskasutuse stimuleerimiseks.</p>
<p>3.2 Jäätmete kogumise ja taaskasutuse edendamine ... lk 14: Olmejäätmete kogumise ja taaskasutuse edendamise aluseks on korraldatud jäätmeveo süsteem (vaata jäätmekava lisa 3).</p>	<p>3 ptk, II Strateegiline eesmärk: Võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel</p> <p>/Viide korraldatud jäätmeveo rollile puudub/</p> <p>Lisatud lk 23 /Allpool toodud punktid on positiivsed täiendused/: Riigi tasandil tuleb kontrollida segaolmejäätmete importi. Eeljärjekorras tuleks käidelda Eestis tekkinud segaolmejäätmeid, et vältida olukorda, kus kalduakse kõrvale jäätmekäitlushierarhias eelistatud käitlusviisidest.</p> <p>...</p> <p>Adekvaatne jäätmearuandlus võimaldab jälgida jäätmevaldkonnas täheldatavaid üldisi trende, võrrelda neid teiste riikide suundumustega,</p>	<p>3 ptk, II Strateegiline eesmärk: Võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel</p> <p>/Viide korraldatud jäätmeveo rollile puudub/</p> <p>Lisatud lk 26: Tuleb algatada jäätmeveo korralduse reform, mille tulemusel säiliks inimestel prügiveosüsteemiga liitumiskohustus, kuid lisanduks õigus valida parimat hinna ja kvaliteedi suhet pakkuv teenusepakkuja. Reformi läbiviimisel peab säilima jõukohase hinnaga jäätmeveoteenuse kättesaadavus ka hajaasustuspiirkondades ning tagada kohalikele omavalitsustele jäätmehoolduse rahastus.</p> <p>/muud lisalõigud samad, mis EIS kooskõlastusele</p>

	otsustada jäätmepoliitika rakenda-mise edukuse üle ning olla järelevalve vahend. Selleks, et aruandlus oleks tänapäeva nõuete kohane ja usaldusväärne, on vajalik aruandluse infosüsteemi järjepidev arendus ja hooldus.	suunatud versioonis/
<p>3.3 Jäätmetest tuleneva keskkonnariski vähendamine ... lk 17: Vaivara ohtlike jäätmete kogumiskeskuse toetamine. Vaivara OJKK avati 2000. a-l ning asub Ida-Virumaal Vaivara vallas Auvere külas 122 942 m² suurusel territooriumil. Vaivara OJKK on amortiseerunud ning keskkonnariski vähendamiseks on seal vaja läbi viia mitmed parandustööd. Vajalike seadmete parandamine või välja vahetamine võib olla kiireloomuline ning seetõttu peab riigivara valitseja või rentnik olema suuteline paindlikult ja kiiresti ootamatult purunevad seadmed remontima või asendama. Mõnede seadmete purunemine võib tähendada tõsist keskkonnoahtu. Meetmetabel 3. Tegevussuunad ja peamised tegevused: Vaivara OJKK korrashoid ja parendamine. Tähtaeg: 2016, pidev</p> <p>Indikaatorid lk 18: ... Vaivara OJKK amortisatsioonist tekkinud vead on kõrvaldatud</p>	<p>III Strateegiline eesmärk: Vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades muuhulgas seiret ning järelevalvet ... lk 25: Oluline on tagada ohtlike jäätmete riiklike käitluskeskuste järjepidevus (käitluskeskuste keskkonnanõuetele vastavuses hoidmine (vajalike seadmete remont jms)), et vältida ohtlikest jäätmete käitlemisel keskkonnariski.</p> <p>Meetmetabel 3 lk 26: Tegevussuunad ja peamised tegevused: Riiklike ohtlike jäätmete käitluskeskuste järjepidevuse tagamine. Vahetu tulemus: Ohtlike jäätmete käitlemine toimub nõuetekohaselt. /Tähtaegu meetmetabelis enam ei ole/</p> <p>/Indikaatorite loetelust Vaivara OJKK-ga seotud teema eemaldatud/</p>	<p>III Strateegiline eesmärk: Vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades muuhulgas seiret ning järelevalvet ... lk 29, sh meetmetabel: /sama, mis EIS kooskõlastusele suunatud versioonis/</p>
Riigi jäätmekava rakendamine		
<p>4.1. Maksumuse prognoos Lk 19: Kava maksumuse prognoos aastateks 2014-2020 on 204,4 miljonit eurot. ... maksumuse prognoosis arvestatud vaid riigieelarve, KIK ja välisabiprogrammide</p>	<p>4.1. Maksumuse prognoos Lk 27: Jäätmekava maksumuse prognoos aastateks 2014–2020 on 99,5 miljonit eurot. Esimese nelja aasta maksumuse prognoos kõigi meetmete kohta kokku on rakendusplaani kohaselt 75,9 miljonit eurot.</p>	<p>4.1. Maksumuse prognoos Lk 31: Jäätmekava maksumuse prognoos aastateks 2014–2020 on ligikaudu 64 miljonit eurot (vt allolev tabel). Esimese nelja aasta maksumuse prognoos kõigi meetmete kohta kokku on rakendusplaani</p>

vahenditega	<p>See on orienteeruv maksimaalne hinnang.</p> <p>...</p> <p>Maksumuse prognoosis on arvesse võetud riigieelarve, KIKi ja EL vahendid, sh KOVi või ettevõtte omafinantseering. EL vahendite juures on arvestatud perioodi 2007–2013 rahastamisotsuste hinnangulisi väljamakseid ning perioodiks 2014–2020 kavandatavat eelarvevahendite jaotust.</p>	<p>kohaselt 44,1 miljonit eurot. See on orienteeruv maksimaalne hinnang.</p> <p>...</p> <p>Maksumuse prognoosis on arvesse võetud riigieelarve (edaspidi RE), KIK ja EL vahendid. EL vahendite juures on arvestatud perioodi 2007–2013 perioodi hinnangulisi väljamakseid ning perioodiks 2014–2020 kavandatavat eelarvevahendite jaotust.</p>
-------------	--	--

Riigi jäätmekava 2014-2020 avalikustamisele suunatud eelnõu Lisa 3 omavalitsuse tasandi rollist ja ülesannetest:

2 OMAVALITSUSE TASAND

Jäätmehoolduse (eelkõige olmejäätmete käitlemise) olukord sõltub suures osas kohaliku omavalitsuse (KOV) tegevusest, kellele õigusaktidega on selles osas pandud mitmeid kohustusi. Kohaliku omavalitsuse täpsemad ülesanded jäätmehoolduse korraldamisel määrab kindlaks jäätmeseadus.

Vastavalt jäätmeseadusele seisnevad KOVi ülesanded järgnevas:

- arendada jäätmehooldust oma haldusterritooriumil, mis tähendab jäätmealase teabe levitamist, jäätmealast nõustamist ja jäätmehoolduse kavandamist või muud tegevust, mille eesmärk on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset;
- korraldada jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses;
- oma haldusterritooriumil kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumise ja käitluse korraldamine
- koostada jäätmehoolduse arendamiseks jäätmekava, mis peab sisaldama jäätmete liigiti kogumise ja sortimise arendamist toetavaid tegevusi, koos tähtaegadega konkreetsete jäätmeliikide kaupa ning jäätmehoolduse rahastamist;
- korraldama oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumist ja korraldatud jäätmeveo rakendamist;
- lisaks kohustuslikule olmejäätmete kogumisele ja veole peab kohalik omavalitsus korraldama jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist;
- koostada ja kinnitada jäätmehoolduseeskiri;
- teha jäätmehoolduseeskirja täitmise üle pidevat järelevalvet;
- kooskõlastada keskkonnaameti poolt antavad jäätmeload (esitada seisukoht jäätmelubade taotluste suhtes).

Lisaks jäätmeseadusele reguleerib KOVi kohustusi ka pakendiseadus, mille kohaselt on KOVi ülesanne korraldada oma haldusterritooriumil pakendite- ja pakendijäätmete kogumist. Siin on KOVi ülesandeks eelkõige kogumissüsteemi toimimise koordineerimine (kokkulepped taaskasutusorganisatsioonidega, nõuete esitamine pakendijäätmete kogumissüsteemile, teavitamine ja järelevalve).

Seega on KOVidel oluline roll jäätmehoolduse eesmärkide täitmisel. Omavalitsuse otsustest ja tegevusest sõltub otseselt jäätmetekitajate käitumine, kuna just omavalitsuse tasandil tuleb kindlaks määrata (jäätmekava ja jäätmehoolduseeskiri), kuidas elu- või tegevuskohas jäätmeteket vältida, jäätmeid koguda ja käidelda.

Tulenevalt sellest, et Eesti omavalitsused on väikesed ning ressursid piiratud (nii inim- kui ka finantsressursid) on omavalitsuste võime õigusaktidega kehtestatud kohustusi täita tagasihoidlik. Omavalitsuste võimekus jäätmehoolduse korraldamisel on väga erinev ja see kajastub ka jäätmekäitlusteenuse taseme erinevuses erinevates Eesti piirkondades. Eriti suure väljakutse esitab see eesseisvate eesmärkide täitmise valguses (jäätmetekke vältimine ning jäätmete liigiti kogumise edendamine ja ringlussevõtu suurendamine), mis eeldavad veelgi suuremat omavalitsuste panust jäätmehoolduse korraldamisel. Arenenud ühiskonnale omase jäätmetekke vältimisele ja taaskasutamisele suunatud jäätmekäitlussüsteemi rajamine eeldab omavalitsuste rolli tugevdamist jäätmehoolduse korraldamisel. Kindlasti tuleks siinjuures toetuda tänastele positiivsetele näidetele ja

kogemustele, kus hästi toimiv korraldatud jäätmevedu on aidanud saada paremat kontrolli jäätmekäitluse üle ning omavalituste koostöö on oluliselt aidanud piiratud ressursside juures seatud eesmärgi ja seadusest tulenevaid kohustusi täita.

Riigi jäätmekava 2014-2020 avalikustamisele suunatud eelnõu Lisa 3 jäätmehoolduse finantseerimisest ja korraldatud jäätmeveost:

2.1 Jäätmehoolduse finantseerimine

KOVide jäätmehooldusega seotud tegevuste finantseerimise põhiallikaks on siiani olnud keskkonnatasude seaduse alusel kehtestatud olmejäätmete ladestamise saastetasu, mille laekumisest 75% on suunatud kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Kuna olmejäätmete prügilasse ladestamine on viimastel aastatel järsult langenud ja võib eeldada, et lähiajal lõpeb sootuks, on ka saastetasul põhinev omavalitsuste rahastamine sellisel kujul praktiliselt lõppenud. Seega on omavalitsustel jäätmehoolduse korraldamisel ja õigusaktidega pandud kohustuste täitmisel võimalik täna tugineda peamiselt ainult oma eelarvelistele vahenditele. Lisaks oma rahale on KOVIDel võimalik taotleda toetust Keskkonnainvesteeringute Keskusest (KIK). KIKi vahendusel on suunatud KOVIDe jäätmehoolduse projektidesse ka EL Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Regionaalarengufondi raha. Suurem osa projektidest on seotud ohtlike jäätmete kogumisega, jäätmejaama või -kogumispunkti rajamisega ning prügilate sulgemise ja korrastamisega. Nii on KOVID perioodil 2008-2012 saanud keskkonnaprogrammi jäätmekäitlusprogrammi kaudu tavajäätmete käitlemisega seotud projektidele toetust 5,08 mln euro ja ohtlike jäätmete projektidele toetust 461 tuhande euro ulatuses. Struktuurifondide jäätmevaldkonna meetmetest on KOVID saanud tavajäätmeprügilate korrastamiseks 18,8 mln eurot ja jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise infrastruktuuri loomise toetuseks 8,2 mln eurot. Hoolimata nimetatud toetustest pole tänased finantsvahendid paljudele omavalitsustel (eelkõige väiksemad omavalitsused) siiski piisavad jäätmehoolduse korraldamiseks sh juba rajatud jäätmekäitlusrajatiste (nt jäätmejaamade) haldamiseks. Finantsressursside puudumine on olnud ka üheks peamiseks põhjuseks, miks paljud omavalitsused ei täida seadusest tulenevaid otseseid kohustusi jäätmehoolduse korraldamiseks.² Seega vajavad omavalituste jäätmehoolduse rahastamise alused lähiajal ülevaatamist.

Üleinvesteeringute vältimiseks peab silmas pidama käideldavate jäätmete mahtu ja koostist (näiteks jäätmejaamade rajamisel).

Korraldatud jäätmevedu

Üks olulisemaid kohustusi kohalikele omavalitsustele seoses jäätmehoolduse korraldamisega tuleneb Jäätmeseaduse §66, mis sätestab, et kohaliku omavalitsus organ korraldab oma haldusterritooriumil olmejäätmete kogumise ja veo. Korraldatud jäätmeveoga tuleb katta piirkonnas tekkivad olmejäätmed, kuid KOV võib vajaduse korral seda laiendada ka muudele jäätmetel. Vastavalt jäätmeseadusele peavad korraldatud jäätmeveo rakendama KOV-id, kus on rohkem kui 1 500 elanikku.

Korraldatud jäätmeveole üleminekul on olnud eeskujuks jäätmekäitluse korralduses pikaajalisi kogemusi omavad Euroopa Liidu liikmesriigid, s.h eriti Põhjamaad. Eestiga samadel põhimõtetel toimib korraldatud jäätmevedu täna praktiliselt kõikides EL liikmesriikides.

Korraldatud jäätmeveo nõue jõustus 2005. aastal, aga tegelik rakendamine toimus suure ajalise nihkega. Peamisteks põhjusteks korraldatud jäätmeveo rakendamise venimisel olid omavalitsuste puudulik oskusteave ja inimressurss, puudulik koostöö teiste omavalitsustega ja vaidlused jäätmeveo ainuõiguse andmiseks korraldatud konkursi tulemuste üle. Kuigi vaidlused konkursi tulemuste osas on jätkuvalt probleemiks, on tänu omavalitsuste süvenevale koostööle ja teadmiste suurenemisele valdav osa omavalitsusi tänaseks läbi viinud korraldanud jäätmeveo hanked. Üheks motivaatoriks on siin olnud asjaolu, et korraldatud jäätmeveo rakendamise tulemusel on üldjuhul langenud jäätmeveo hinnad. Peale selle on korraldatud jäätmeveo rakendamine tingimuseks jäätmekäitlusalaste riiklike investeeringutoetuste saamisel.

Korraldatud jäätmeveo rakendamine on ainus abinõu, mille abil on võimalik liita valdav osa jäätmetekitajatest jäätmekäitlussüsteemiga. Samuti aitab see parandada järelevalvet ja kontrolli jäätmekäitluse üle. Seda tõestab ka tänane olukord, kus jäätmekäitlussüsteemiga on seotud 95% majapidamistest.⁴ Sellest johtuvalt on korraldatud jäätmevedu aidanud vähendada ka prügistamist ning loonud hea aluse jäätmete liigiti kogumise parandamiseks. Seega tuleks kindlasti jätkata tänase korraldatud jäätmeveosüsteemi rakendamist ning kaaluda jäätmeveo *in-house* erandi uuesti lubamist, et avardada kohalike omavalitsuste otsustusõigust korraldada oma pädevusse kuuluvaid küsimusi, saada lisarahastust õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmiseks ning korraldada oma pädevusse kuuluvaid küsimusi parimal võimalikul moel võttes arvesse regionaalseid ja kohalikke olusid ja iseärasusi.

Riigi jäätmekava 2014-2020 avalikustamisele suunatud eelnõu Lisa 3 jäätmehooldusalasest koostööst

2.2. Jäätmehoolduslane koostöö

Arvestades Eesti KOVide arvu ning erinevat suurust oleks piiratud ressursside tingimustes kõige otstarbekam õigusaktidest tulenevaid kohustusi ja eesmärgi täita läbi piirkondlike koostööorganisatsioonide. Selline lähenemine on valdav ka teistes EL liikmes-riikides. Erinevalt Eestist võimaldavad paljude liikmesriikide seadused koostöö edendamiseks ka riigipoolselt sekkuda, kui koostööd peetakse vajalikuks ning KOVid ei suuda koostöötingimustes omavahel kokku leppida.

Eestis on omavalitsuste koostööorganisatsioonide moodustamine toimunud vabatahtlikkuse alusel, kusjuures esimeste koostööorganisatsioonide tekkimise tõukejõuks oli ühiste jäätmekäitlusrajatiste loomine ja haldamine (nt Paikuse prügila, Uikala prügila, Väätša prügila, Rapla jäätmejaam jt). Koostöö jäätmehoolduse mitmekülgsemaks arendamiseks (nt ühiste jäätmekavade ja korraldatud jäätmeveokonkursside korraldamine) on aktuaalsemaks muutunud alles viimastel aastatel.

Omavalituste koostöö on andnud selgeid eeliseid:

- õigesti ja vajalikus mahus kavandatud jäätmekäitlusrajatiste halduskulud on madalad;
- ühistes jäätmeveopiirkondades ja ühiselt korraldatud taaskastutatavate jäätmete kogumise kulud on väiksemad;
- olemas on vajalik oskusteave – on võimalik palgata pädevad spetsialistid.

2012. aasta seisuga oli jäätmehooldusega seotud koostööorganisatsioonidega liitunud siiski ainult 39% omavalitsustest (89 omavalitsust).⁵

Laiem koostöö jäätmehoolduse arendamiseks toimub järgmistes koostööorganisatsioonides:

- MTÜ Raplamaa jäätmekäitluskeskus – asutatud 2003.a., 3 omavalitsust;
- MTÜ Ida-Eesti Jäätmehoolduskeskus – asutatud 2005.a., 9 omavalitsust;
- MTÜ Harjumaa Ühisteenuste Keskus – asutatud 2012.a., 9 omavalitsust;
- MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus – asutatud 2003.a., 28 omavalitsust;
- SA Valga Piirkonna Keskkonnakeskus – asutatud 2001.a., 13 omavalitsust
- Maasi Jäätmehoolduse OÜ – asutatud 2005.a., 6 omavalitsust.

Korraldavad ainult ühiseid hankeid ja haldavad ühist jäätmejaama:

- MTÜ Lääne-Viru Jäätmekeskus – asutatud 2007.a., liikmeteks 13 omavalitsust;
- Saaremaa Prügila OÜ – asutatud 2007.a., liikmeteks 3 omavalitsust;
- Hiiumaa Prügila OÜ – asutatud 2005.a., liikmeteks 5 omavalitsust.

Seega peaks omavalitsuste koostöö edendamine jätkuma, kusjuures tuleks seda soodustada eelkõige väiksemate omavalitsuste puhul.

Lisa 2. Väljavõtted riigi jäätmekava keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandest

(<http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=1203354/Lisa+9+KSH+1%F5p+paruanne+september.pdf>)

KSH aruanne lk 7:

Jäätmekava lisa 3 on toodud jäätmehoolduse organisatsioonilised aspektid ja kohustused.

Lk 35-36: 7.1 Eelmise perioodi riigi jäätmekava 2008-2013 mõju hinnang

...

Korraldatud jäätmevedu toimub 85% KOVides (2013. a mai seisuga).

...

Eelmise perioodi riigi jäätmekava 2008-2013 positiivse keskkonnamõjuga tegevustest võib esile tõsta:

...

- Korraldatud jäätmeveo elluviimine vähendas järsult jäämete ulaladestamist. Jäätmejaamade võrgustiku rajamine vähendab ohtlike jäätmete loodusesse sattumist.

7.2 Riigi jäätmekava 2014 - 2020 mõju hinnang

Lk 38:

Eesti üheks suuremaks jäätmekäitlusalaseks väljakutseks on Euroopa Liidu jäätmedirektiivi nõue, mille kohaselt peab aastaks 2020 olema ringlussevõtuna taaskasutatud vähemalt 50% ulatuses olmejäätmete kogumassist kalendriaastas. Jäätmekavaga püstitud jäätmehoolduse eesmärkide saavutamise osas on pingelisemad jäätmete kogumise ja taaskasutamise edendamise sihttasemed 2020 aastaks biojäätmete ringlussevõtu osas olmejäätmete kogumassist (13%); ehitus-lammutus-jäätmete taaskasutuse määr (70%) ja elektroonikaromude kogumismäär (65%).

Meetmete elluviimise tulemuslikkus oleneb tegevuse järjepidevusest ja eri osapoolte koostööst, keskkonnajuhtimissüsteemi põhimõtete rakendamisest seire ja järelevalve kavandamisel ning keskkonnalubade väljaandmisel

7.4 Alternatiivide valik ja hindamine

Lk 45...48:

Jäätmekava koostamise käigus valiti põhialternatiiviks rõhuasetus meetmetele, mis on suunatud jäätmete vältimisele, taaskasutuse toetamisele ja keskkonnariski vähendamisele.

...

Kuna jäätmehoolduse alane keskkonnaõigus püstitab selged eesmärgid ja sihttasemed ja tähtajad, pole jäätmehoolduse planeerimisel suuri valikuvõimalusi.

Samuti tuleb lähtuda väljakujunenud sotsiaalmajanduslikust olukorrast ning sellest tulenevast jäätmetekke iseloomust.

...

Olmejäätmete teke ja sellest tulenev korraldatud jäätmeveo vajadus on sõltuv väikesest rahvaarvust ja valdavalt hõredast asustusest.

...

Lisaks keskkonnamõjule tuleb optimaalsema jäätmekäitluslahenduse valikul arvestada ka majanduskuludega. Üha tõusvate ressursi- ja energiahindade valguses omavad nii materjalide ringlussevõtt kui ka jäätmete energiakasutus arvestatavat majanduslikku eelist. Jäätmekäitluse kavandamisel arvestada, et jäätmete veo ja -logistikaga seotud

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Tel: 53338572

E:post: info@eko.org.ee

Koduleht: www.eko.org.ee

majanduskulud võivad vastupidiselt keskkonnamõjuga omada palju suuremat kaalu otsuste tegemisel.

8 RASKUSED KMH ARUANDE KOOSTAMISEL

Lk 49

Ekspertgrupil olulisi raskusi KSH aruande koostamisel ei olnud.

Mõnevõrra segas see, et jäätmekava üldistusaste suurenes pidevalt selle koostamise protsessi käigus. Kui alguses püüti jäätmekavas välja tuua ka järgmisel perioodil kavandatavad tegevused, siis lõpuks sellest loobuti üldistatud meetmete kasuks.

9 JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISEGA KAASNEVAD VÕIMALIKUD PROLEEMID

Lk 50-51

- Kui kaob omavalitsuste ja nende ühenduste poolt korraldatud jäätmevedu või vabastatakse majapidamised regulaarselt toimuvast tühjendusgraafikust, siis hakkab toimuma laialdasem jäätmete ulaladestamine ja maastike risustamine, samuti jäätmete põletamine avamaal või küttekolletes. Väheneb ka omavalitsuste motivatsioon jäätmete liigiti kogumise korraldamiseks ja muude kohustuste täitmiseks, mis omakorda soodustab jäätmete keskkonnohtlikku käitlemist
- Omavalitsuste ja jäätmekäitlejate võimekus toime tulla uues majanduslikus olukorras, kus segaolmejäätmete ladestamise saastetasu omavalitsustele enam ei laeku, mistõttu pole omavalitustel piisavalt finantsressursse jäätmehoolduse korraldamiseks (sh jäätmejaamadega seotud kulude katmiseks).

10 JÄÄTMEKAVA MEETMETE TÕHUSUSE SUURENDAMISE VÕIMALUSED

Lk 52

Jäätmekavaga ettenähtud meetmetega kaasneva positiivse keskkonnamõju võimendamisel on peamisteks abinõudeks hea halduse tava ja keskkonnajuhtimissüsteemi põhimõtete järgimine jäätmekava elluviimisel, sealhulgas:

- koostöö erinevate tasandite vahel (üleriigilised asutused, omavalitsused, jäätmekäitlejad, taaskasutus-ja tootevastutusorganisatsioonid); tegevuste koordineerimine;

Lisa 3. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Direktiivi 2008/98/EÜ nõuded liikmesriigi jäätmekava kohta

Artikkel 28

Jäätmekavad

1. Liikmesriigid tagavad, et nende pädevad ametiasutused kehtestavad vastavalt artiklitele 1, 4, 13 ja 16 ühe või mitu jäätmekava.

Need kavad peavad eraldi või kombineerituna hõlmama kogu asjaomase liikmesriigi geograafilise territooriumi.

2. Jäätmekavades esitatakse asjaomase geograafilise üksuse olemasoleva jäätmekäitlusolukorra analüüs ning meetmed, mis tuleb võtta selleks, et parandada jäätmete keskkonnahoidlikku ettevalmistamist korduskasutamiseks, ringlussevõtuks, taaskasutamiseks ja kõrvaldamiseks, ning hinnang, kuidas kavaga toetatakse käesoleva direktiivi eesmärkide ja sätete rakendamist.“

3. Jäätmekavad sisaldavad vastavalt vajadusele ja võttes arvesse kavaga hõlmatava ala geograafilist olemust ja hõlmatuse ulatust vähemalt järgmisi andmeid:

a) territooriumil tekkivate jäätmete liik, kogus ja allikas, asjaomase riigi territooriumile toodavad või territooriumilt välja veetavad jäätmed ning hinnang jäätmevoogude arengule tulevikus;

b) olemasolevad jäätmete kogumise süsteemid ning suuremad kõrvaldamis- ja taaskasutamisrajatised, sealhulgas vanaõli, ohtlike jäätmete ja ühenduse eraldi õigusaktidega hõlmatud jäätmevoogude suhtes kehtiv erikord;

c) hinnang vajadusele uute kogumissüsteemide, olemasolevate jäätmerajatiste sulgemise, artikli 16 kohase täiendavate jäätmerajatiste infrastruktuuri ja vajadusel sellega seotud investeeringute järele;

d) piisav teave asukoha kriteeriumide kohta tegevuskoha identifitseerimiseks ning vajadusel tulevaste kõrvaldamis- või peamise taaskasutusrajatisete võimsus;

e) üldine jäätmekäitluspoliitika, sealhulgas kavandatavad jäätmekäitlustehnoloogiad ja -meetodid või poliitika, mis käsitleb jäätmeid, mille käitlemisega on seotud erilised probleemid.

4. Jäätmekava võib sisaldada, võttes arvesse kavaga hõlmatava ala geograafilist olemust ja hõlmatuse ulatust, järgmisi andmeid:

a) jäätmekäitlusega seotud organisatsioonilised aspektid, sealhulgas kirjeldus vastutuse jaotusest jäätmekäitlusega tegelevate avalik-õiguslike ja eraõiguslike isikute vahel;

b) hinnang majanduslike ja muude hoobade kasutamise kasulikkusele ja sobivusele mitmesuguste jäätmeprobleemide lahendamiseks, arvestades sealjuures vajadust säilitada siseturu tõrgeteta toimimine;

c) üldsusele või konkreetsele tarbijarühmale suunatud teadvustamiskampaniate ja teavitamise kasutamine;

d) minevikus saastunud jäätmekõrvaldamiskohad ning meetmed nende korrastamiseks.

5. Jäätmekavad peavad vastama direktiivi 94/62/EÜ artiklis 14 sätestatud kavandamisnõuetele ning direktiivi 1999/31/EÜ artiklis 5 esitatud strateegiale prügilasse veetavate biolagunevate jäätmete vähendamise rakendamiseks.

Jäätmeseadus

§ 39. Jäätmehoolduse arendamine

[[RT I, 13.03.2014, 2](#) - jõust. 23.03.2014]

(1) Jäätmehooldust arendatakse valdkonna arengukava ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava alusel.

[[RT I, 13.03.2014, 2](#) - jõust. 23.03.2014]

(2) Valdkonna arengukavas ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavas käsitletakse jäätmehoolduse olukorda kohaliku omavalitsuse üksuses, jäätmehoolduse korraldamise ja tõhustamise eesmärgi ning eesmärkide saavutamise meetmeid.

[[RT I, 13.03.2014, 2](#) - jõust. 23.03.2014]

(3) Valdkonna arengukava ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava sisaldavad:

[[RT I, 13.03.2014, 2](#) - jõust. 23.03.2014]

- 1) andmeid kavaga hõlmatud territooriumil tekkivate jäätmete liigi, koguse ja päritolu kohta ning hinnangut jäätmevoogude arengule tulevikus;
- 2) olemasolevate jäätmete kogumissüsteemide kirjeldust ning ülevaadet suurematest kõrvaldamis- ja taaskasutamisrajatistest;
- 3) ülevaadet vanaõli, ohtlike jäätmete ja muude jäätmevoogude, mille kohta on Euroopa Liidu tasandil kehtestatud eraldi regulatsioon, käitlemisest;
- 4) uute kogumissüsteemide, olemasolevate jäätmerajatiste sulgemise, täiendavate jäätmerajatiste infrastruktuuri ja sellega seotud investeeringute vajaduse hinnangut;
- 5) täiendava jäätmerajatiste infrastruktuuri loomise vajaduse korral andmeid tulevaste kõrvaldamis- ja taaskasutamisrajatiste asukoha ning nende võimsuse kohta;
- 6) üldise jäätmekäitluspoliitika kirjeldust, sealhulgas kavandatavate jäätmekäitlustehnoloogiate ja -meetodite või poliitika ülevaadet nende jäätmete osas, mille käitlemiseks on vaja võtta erimeetmeid;
- 7) jäätmekäitlusega seotud organisatsiooniliste aspektide ülevaadet, sealhulgas jäätmekäitlusega tegelevate avalik-õiguslike ja eraõiguslike isikute vahelise vastutuse jaotuse kirjeldust;
- 8) üldsusele või kindlale tarbijarühmale suunatud teadvustamis- ja teavitamiskampaaniate kasutamise ülevaadet;
- 9) andmeid minevikus saastunud jäätmekõrvaldamiskohtade ning nende korrastamiseks võetavate meetmete kohta;
- 10) valdkonna arengukava ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava rakendamise keskkonnale avalduva mõju kirjeldust.

[[RT I, 13.03.2014, 2](#) - jõust. 23.03.2014]